

บทที่ 8 สุ่มผล ภัยป่วยผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 8

การศึกษานิพนานจากการวิจัยชุดธรรมโภชณ์ของพุทธศาสนา ใช้วิธีวิจัยเอกสาร และเสนอรายงานผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์
ข้อมูลที่ใช้เป็นหลักในการวิจัย คือ วรรณกรรมชุดธรรมโภชณ์ของพุทธศาสนา จำนวน 55 เล่ม โดยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ความมุ่งหมายในการวิจัย

- เพื่อศึกษาประวัติและผลงานวรรณกรรมชุดธรรมโภชณ์ของพุทธศาสนา
- เพื่อศึกษา "นิพนาน" ที่ปรากฏในวรรณกรรมชุดธรรมโภชณ์ของพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

- วิธีศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาประวัติและผลงานวรรณกรรมของพุทธศาสนา โดยเน้นศึกษาวรรณกรรมชุดธรรมโภชณ์ของพุทธศาสนา และศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่ศึกษาจากแหล่งข้อมูล ดังต่อไปนี้

1.1.1 ห้องสมุดวิทยาลัยครุสังขลา จังหวัดสang ชลา

1.1.2 สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

จังหวัดสang ชลา

1.1.3 หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยสang ชลาครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

จังหวัดสang ชลา

1.1.4 ห้องเอกสารสถานบันทึกข้อมูลศึกษา สถานบันทึกข้อมูลศึกษา

จังหวัดลงชื่อ

1.2 รวมรวมวาระกรรมชุดธรรมโภษน์ของพุทธศาสนาลูกู

1.3 ศึกษาวรรณกรรมชุดธรรมโภษน์ของพุทธศาสนาลูกู

2. วิธีจัดการทำข้อมูล

2.1 ศึกษารวบรวมข้อมูล

2.2 จำแนกและวิเคราะห์ข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในขอบเขตของการศึกษา

ค้นคว้าด้านเนื้อหาอย่างละเอียด

2.3 เสนอรายงานผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย สรุปเป็นประเต็นได้ดังนี้

1. พุทธศาสนา เป็นนักประถมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่งของสังคมไทย มีผลงานทางวรรณกรรมมากมาย ผลงานวรรณกรรมชุดที่เด่นที่สุดและสมบูรณ์ที่สุด คือ วรรณกรรมชุดธรรมโภษน์ของพุทธศาสนา ซึ่งมีทั้งงานที่แปลมา และงานเขียนของพุทธศาสนา เอง ปัจจุบัน (พ.ศ. 2535) วรรณกรรมชุดธรรมโภษน์ของพุทธศาสนา มีจำนวน 59 เล่ม

2. นิพนาน เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนา กล่าวถึง และเขียนโดยนิยายรายละเอียดมากที่สุดข้อหนึ่ง จากการศึกษาวรรณกรรมชุดธรรมโภษน์ของพุทธศาสนา จำนวน 55 เล่ม พนกรากล่าวถึง หรืออธิบาย "นิพนาน" ทั้ง 55 เล่ม

3. รายละเอียดของนิพนานที่ปรากฏในวรรณกรรมชุดธรรมโภษน์ของพุทธศาสนา มีดังนี้

3.1 ความเป็นมาและพัฒนาการของนิพนาน อาจแบ่งได้เป็น 3 ยุค คือ ยุคที่ 1 นิพนานของวัดๆ คือ วัดที่มีความร้อนแรง เย็นลง

ยุคที่ 2 นิพนานของลัตต์เดรจัน คือ ลัตต์เดรจัน หมอดพิช

หมอดพยศลง

ยุคที่ 3 นิพนานของมนุษย์ คือ มนุษย์หมอดกิเลสลง หมอดทุกชั้ลง

ในกรณีนิพนานของมนุษย์ อาจแบ่งได้อีกเป็น 3 ยุค คือ

ยุคที่ 1 มนุษย์นิพนาน เพราะได้เสพกรรมารมณ์

ยุคที่ 2 มนุษย์นิพนาน เพราะได้ยาสมารถ

ยุคที่ 3 มนุษย์นิพนาน เพราะหมอดกิเลส

3.2 ความหมายของนิพนาน มี 3 ความหมายลับพันธ์กัน คือ

3.2.1 ความหมายตามรูปตัวพิทักษ์ นิ แปลว่า "ไม่" "ไปหมด"

"หยุด" ซึ่งมีสาระตรงกัน คือ "หยุด" วน แปลว่า เลี้ยงແ teng ยกตัว พัวพัน ร้อยรัด ปักคลุม ครอบงำ เปียดเบียน ร้อน กิเลส ตัณหา อวิชา อัตตา-อัตนีย์ สังชาร ทุกชั้น นิพนานจึงเปลี่ยนแปลงได้หลายอย่าง เช่น หมอดเลี้ยงແ teng หมอดยกตัว หมอดพัวพัน หมอดร้อยรัด หมอดปักคลุม หมอดครอบงำ หมอดอวิชา หมอดอัตตา-อัตนีย์ หมอดสังชาร หมอดทุกชั้น เป็นต้น

3.2.2 ความหมายตามความเข้าใจของคนทั่วไป หมายถึง

"เย็น" หรือ "ดับเย็น" หมายถึง ความเย็นลงของสิ่งที่มีความร้อน เช่น ถ่านไฟ อาหาร สัตต์เดรจัน มนุษย์ เย็นหรือดับเย็นลง เรียกว่า นิพนาน

3.2.3 ความหมายตามนัยนี้ของพระนุทธศาสนา นิพนาน หมายถึง "เย็น" หรือ "ดับเย็น" เพราะหมอดกิเลส

3.3 นิยามของนิพนาน จำแนกได้เป็น 3 ประเภทลับพันธ์กัน คือ

3.3.1 นิยามที่ลับพันธ์กัน "ความดับ" สรุปได้ว่า นิพนาน คือ

"ความดับ" คือ ดับกิเลส ดับทุกชั้น ดับกรรม ดับลังสารวัภ្យ ดับเบียดเบียน ดับเบญจชั้นช์ ดับตัณหา ดับอุปทาน ดับอัตตา-อัตนีย์ ดับสังชาร ดับลึงหิงปวง

3.3.2 นิยามที่สัมพันธ์กับ "ความว่าง" สรุปได้ว่า นิพพาน คือ "ความว่าง" คือ ว่างจากกิเลส ว่างจากตัณหา ว่างจากอุปทาน ว่างจากอัตตา-อัตนีย ว่างจากวัญญลัษณ์ ว่างจากทุกชีวิৎสัมชาติ ว่างจากลัทธิ ว่างจากลัทธิทั้งปวง

3.3.3 นิยามที่สัมพันธ์กับคำอื่น ๆ สรุปได้ว่า นิพพาน คือ "ความอิสระ" คือ อิสระจากภาวะที่ผิดปกติ อิสระจากธรรมะ อิสระจากความทิฐ อิสระจากลัทธิ ผู้มั่ด อิสระจากลัทธิชาตญาณ

สาระนิยามของนิพพานทั้ง 3 ประการนี้ตรงกัน นิพพาน คือ "เย็น" หรือ "ดับเย็น" คือ เย็น หรือดับเย็นจากเพลิงกิเลสเพลิงทุกชีวิৎสัมชาติ

3.4 ลักษณะของนิพพาน คือ นิพพานเป็นนิโรธชาติ มีอยู่ตามธรรมชาติ ปราศจากเหตุปัจจัยปรุงแต่ง ไม่เกิด ไม่ดับ ไม่แก่ชรา อาพาธ ไม่มีเบื้องต้น ไม่มีเบื้องปลาย ไร้ขอบเขต มีอยู่ในที่ทุกสถานในการลูกทุกเมือง เป็นความว่างอย่างยิ่ง เป็นลั่งที่ประณีต ลงตัว ระทบบยิ่ง เป็นลั่งที่ดับตัณหา รากะ อุปاكิ แลลังชาราทั้งปวง

3.5 ไวพจน์ของนิพพาน มีหลายคำที่รวมได้ มี 46 คำ คือ อชระ อันดะ อันนีะ อันดุตตะ ออมตะ ออมล่า ออรหันต์ อริยะ อโรคะ อวิหิงล่า อัลังชาตะ อิสระ อุตมะ เชมะ ตถा ทิว ทีป ทุกขอันดะ นิจจะ นิพพาน นิพุตติ นิยานิก นิรทุกชีวิ นิรโธ นิลสรณะ ปฏิวนิลัศคจะ ปรม ปรมลันติ ปرمตະ ปาระ ปริสุทธิ์ เลณะ โลกุตระ วิวัฒน์ วิรากะ วิเวก วิลังชาร วิสุทธิ สจจะ สันตะ สัพนทุกชนิลสรณะ ศิวโมกช์ ศิวโมกช์ ศุภฤตตา

3.6 ประเภทของนิพพาน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.6.1 นิพพานชั่วคราว (ได้แก่ ตทัพคนิพพาน (นิพพานประจำ) และวิชั่มนิพพาน (นิพพานเพื่อการบังคับไว้)

3.6.2 นิพพานจริง (สมุจฉานิพพาน) ได้แก่ สุป้ากิเลสนิพพาน (นิพพานที่มีอุปากิเหลือ) และอนุป้ากิเลสนิพพาน (นิพพานที่ไม่มีอุปากิเหลือ)

3.7 ความสำคัญของนิพพาน มีหลายประการ คือ นิพพานเป็นบรรณธรรม เป็นลั่งที่ลั่งที่มั่นคงยั่งยืน ได้รับ นิพพานเป็นยอดสุดของวัฒนาการทั้งหลาย เป็นยอดสุดของวัฒนธรรมและอารยธรรมทั้งปวง นิพพานเป็นหัวใจของศาสนาทั้งปวง เป็นจุดหมาย

ปลายทางของมุขย์ เป็นจุดหมายปลายทางของพุทธบริษัท เป็นหัวใจแก่นสาร เป็นอานิสงส์ เป็นประโยชน์ของพระพุทธศาสนา เป็นลั่งที่ทำให้คนเต็มคน พุทธบริษัทเป็นพุทธบริษัท นิพนาน เป็นลั่งที่ทำให้พระพุทธศาสนาแตกต่างจากศาสนาอื่น เป็นลั่งที่ทำให้พระพุทธศาสนาอยู่ มีค่า มีประโยชน์ เป็นลั่งที่พระบุชาตเจ้าแสดงไว้แล้ว เป็นลั่งที่ต้องรู้ นิพนานเป็นสัจธรรมที่ค้ำจุนโลก เป็นศิลปะสูงสุด เป็นลั่งที่มีค่าและมีประโยชน์สูงสุด

3.8 ประโยชน์ของนิพนาน มีหลายประการ คือ นิพนานเป็นเครื่องดับทุกข์ ดับปัญหาของมนุษย์ทุกรายดับ ตั้งแต่ระดับด้านจิตใจดับสูงสุด คือ ดับทุกข์ ดับปัญหาทั้งปวง นิพนานเป็นทรัพย์อันประเสริฐของทุกคน เป็นลั่งที่ได้มาเปล่า นิพนานเป็นความสุขอย่างยิ่ง

3.9 ความเชื่อเรื่องนิพนาน อาจแยกกล่าวได้เป็น 3 ประเด็น คือ

3.9.1 ความเชื่อเรื่องนิพนานของชาวบ้าน ชาวบ้านเชื่อว่า นิพนานเป็นเรื่องของชาติหน้า ถังได้หลังจากการตาย ต้องสร้างสมบารมีมากมาย จึงจะบรรลุได้ เป็นเรื่องยาก ห่างไกล เหลือวิถีสามัญมนุษย์ ไม่เกี่ยวกับขอราวาส นิพนานเป็นเมืองแก้วสมบูรณ์ด้วยความสุขตามที่ปรารถนา และมีชาวบ้านบางคนบางส่วนเชื่อว่า นิพนานเป็นเรื่องล้ำสมัย ไม่น่าสนใจ ไร้ประโยชน์ ไม่ควรนำมาสอน

3.9.2 ความเชื่อเรื่องนิพนานของพุทธศาสนิกชน มีลักษณะตรงข้ามกับความเชื่อของชาวบ้าน พุทธศาสนิกชน เชื่อว่า นิพนานไม่เกี่ยวกับความตาย เป็นลั่งที่บรรลุได้ในชาตินี้ชัตตนี มีอยู่ในชีวิตประจำวัน ลัมพันธ์กับทุกชีวิต ออยู่ในวิถีที่ทุกคนจะพบและบรรลุ นิพนานไม่เป็นสวรรค์หรือเมืองแก้วที่สมบูรณ์ด้วยความสุขที่ปรารถนา แต่เป็นความดับเย็นของกิเลส ของอحادนะ ของตัวภู-ของภู ของวัญญสังสาร ของกรรม ของทุกข์ นิพนานเป็นอมตะ มีอยู่นิรันดร์ ปรากวัยได้ทุกขณะที่กิเลส ทุกข์ หรือวัญญสังสารตั้งไป นิพนานเป็นเรื่องสับสุมัย น่าสนใจ มีประโยชน์ ควรนำมาสอน

3.9.3 หลักฐานที่มาของความเชื่อเรื่องนิพนาน มีพระพุทธเจน หลาดแห่ง ยืนยันว่า นิพนานเป็นลั่งที่ไม่เกี่ยวกับความตาย สามารถบรรลุได้ในชาตินี้ ไม่จำกัดเวลา และทุกคนสามารถบรรลุได้

3.10 วิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพาน จำแนกได้เป็น 3 วิธีสัมผัสกัน คือ

3.10.1 การควบคุมอ่ายตนะ หรือควบคุมผัสสะ คือ ควบคุม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้เป็นปกติ เมื่อสัมผัสถกบูรุป เสียง กลิ่น รส โภภรรพะ และ อัมมา รวมทั้ง

3.10.2 การควบคุมกิเลส คือ ไม่เปิดโอกาสให้กิเลสเกิดขึ้น หรือควบคุมจิตไม่ให้เกิดกิเลส ทำให้จิตว่าง คือ ว่างจากกิเลส ว่างจากทุกๆ

3.10.3 การอยู่ใน ฯ ไม่ต้องทำอะไร คือ ปล่อยวาง ไม่รับ อาการมืดต่าง ฯ เช่นมา เมื่อสัมผัสรักษาแต่เพียงลัมผัล ไม่ป্রุ่งแต่งด้วยอำนาจจิตอวิชชา จนเกิด ทุกๆ

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามีข้ออ่าน่าสังเกตและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. พุทธศาสนาเป็นนักประชัญญาทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่งของลัทธมไทย มี ผลงานทางวรรณกรรมมากมาย พุทธศาสนา และวรรณกรรมของพุทธศาสนา จึงเป็น ทรัพยากรมณฑ์ และทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีค่ายิ่งของลัทธมไทย คนไทยและลัทธมไทยควร จะได้รู้จักและได้รับประโยชน์จากทรัพยากรที่มีค่ายิ่งนี้

ประวัติและผลงานของวรรณกรรมของพุทธศาสนา ควรจะแพร่หลายใน ลัทธมไทยเพิ่มขึ้น

ผลงานวรรณกรรมของพุทธศาสนา โดยเฉพาะวรรณกรรมชุดธรรมโขษ์ ของพุทธศาสนา มีมากมาย แต่เป็นที่รู้จักในหมู่ผู้สนใจ มากกว่าจะเป็นที่รู้จักแพร่หลายและ บางเล่มอาจจะยากสำหรับผู้เริ่มศึกษา

ถ้าได้มีการแนะนำให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย นำผลงานบางเล่มหรือทุกเล่ม มาจัดระบบ ทำให้ง่ายขึ้น นำเสนอให้ชัดเจน ก็จะเป็นประโยชน์แก่ลัทธมไทยอย่างยิ่ง

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ควรจะได้ศึกษาประวัติ และผลงานวรรณกรรมของพุทธศาสนาสากล ในฐานะกรรมาธิการมนุษย์ และทรัพยากรวัฒธรรมที่สำคัญของลังค์ไทร

2. การที่พุทธศาสนาสากล กล่าวถึง และเขียนเรื่องอธิบายนิพพานมากกว่าหลักธรรมข้ออื่น ๆ นอกจากจะแสดงถึงความสำคัญของนิพพานแล้ว การกล่าวถึงและเขียนเรื่องอธิบายให้เป็นที่รู้จักเข้าใจก็ว่างช่วงออกไป นับเป็นปรากฏการณ์ทางลังค์ไทร โดยเฉพาะทางศาสนาที่นำสืบ传 แล้วจากล่าวได้ว่า การกล่าวถึงและเขียนเรื่องอธิบายนิพพานให้เป็นที่รู้จักเข้าใจ ก็ว่างออกไปเป็นมิติใหม่ในลังค์ไทร และเป็นจุดเด่นของพุทธศาสนาสากล

3. ผลจากการศึกษานิพพานในประเด็นต่าง ๆ มีข้อที่น่าสังเกต ดังนี้

3.1 ผลจากการศึกษาพบว่า พุทธศาสนาพยาaya อธิบายนิพพานในประเด็นต่าง ๆ อย่างกว้างชวาง เช่น มีการอธิบายศัพท์ ความหมาย ความเป็นมา ความคลี่ล้ายเปลี่ยนแปลง มีการวินิจฉัยตีความ มีการอ้างอิงหลักฐานประกอบ ซึ่งทำให้แต่ละประเด็นชัดเจนขึ้น ช่วยให้เราเข้าใจภาพรวมของนิพพานอันเป็นแก่นสารของพระพุทธศาสนาถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสิ่งใด ๆ เป็นสิ่งจำเป็น เพราะความเชื่อ ความรู้จักระหักในคุณค่า การวางแผนท่าที การถือเอาประโยชน์ การอนุรักษ์ พัฒนาสืบท่อสิ่งใด ๆ เป็นผลมาจากการความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสิ่งนั้น ๆ ทั้งล้วน

หากเรารู้จักเข้าใจนิพพานถูกต้อง เรายอมเห็นความจำเป็น เห็นประโยชน์คุณค่า รู้จักวางแผนท่าที รู้จักถือเอาประโยชน์ รู้จักอนุรักษ์สืบท่อสิ่ง อันจะเป็นประโยชน์สุขแก่ชีวิตและลังค์ไทรไป

การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับนิพพานแก่ทุกคน จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

3.2 ผลจากการศึกษาในแต่ละประเด็นมีข้อที่น่าสังเกต ดังนี้

3.2.1 ความเป็นมา

ความเป็นมาของนิพพาน ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ยุค เป็นสิ่ง

ยืนยันว่า มุขย์รู้จักตน ใจและส่วนหนึ่นพิพานมาตลอด อาจกล่าวได้ว่า พัฒนาการของนิพพาน คือ พัฒนาการทางสติปัญญา หรือพัฒนาการทางจิตวิญญาณของมนุษย์

มนุษย์ทุกคนควรจะได้รับการพัฒนาทางสติปัญญา หรือทางจิตวิญญาณ โดยไม่ต้องไปเริ่มต้นใหม่

3.2.2 ความหมายของนิพพาน ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ความหมาย คือ ความหมายตามรูปปั้พ์ ความหมายตามความเข้าใจของคนทั่วไป และความหมายตามนัยน์ดิของพระพุทธศาสนา แต่สาระของทั้ง 3 ความหมายตรงกัน คือ หมายถึง "หมดร้อน" "เย็น" หรือ "ดับเย็น" จากสาระความหมายจะเห็นได้ว่า นิพพานมีได้ในปัจจุบัน แต่การเปลี่ยนแปลงนิพพานว่า "ดับ" อาจจะทำให้คนเข้าใจไปว่า นิพพาน คือ การตาย เมื่อจะมีคำอธิบายว่า นิพพาน คือ การตายของกิเลส แต่คติความเชื่อก็มีลับต่อมาว่า กิเลสจะหมด คือ กิเลสจะตาย ก็ต่อเมื่อบรรลุนิพพานในกาลอนาคต

นิพพานซึ่งแปลว่า "ดับ" จึงไปสัมพันธ์กับความตาย การแปลนิพพานว่า "เย็น" น่าจะทำให้คนเข้าใจนิพพานได้ง่ายมากกว่า "ดับ"

3.2.3 นิยามของนิพพานมีอยู่สามแบบ คำนิยามเหล่านี้นั้นมีจะใช้คำแตกต่างกัน แต่สาระก็ตรงกัน คือ เย็นหรือดับเย็น จากเพลิงกิเลสหรือเพลิงทุกๆ การเข้าใจนิยามของนิพพานจะช่วยให้เราเข้าใจนิพพาน

ชัดเจนขึ้น

3.2.4 ลักษณะของนิพพาน อาจสรุปได้ด้วย ไ婆จน์ของนิพพาน บางคำ คือ วิสังขาร (ปราศจากการปรุงแต่ง) อุณหะ (ไม่ตาย) อันหะ (เป็นอนันต์) โนโรห (ความดับ)

แม้สรุปได้ด้วย ไ婆จน์หลายคำแต่สาระจะตรงกัน การเข้าใจลักษณะของนิพพานจะช่วยให้เราเข้าใจนิพพานเข้าใจสังขาร หรือวัญญสังสาร ซึ่งเป็นสิ่งตรงข้ามกับนิพพานมากขึ้น

3.2.5 ໄວພົນຂອງນິພພານມີຄ່າມາກມາຍ ໄວພົນເທລຳຕໍ່ຕ່າງໆ

ອຮັບາຍສກາພ ທຣີອລັກໝະຍະ ທຣີອຄຣມໜາຕີ ທຣີອຄວາມຈົງຂອງນິພພານທັງລື້ນ

ກາຮເຂົ້າໃຈໄວພົນຂອງນິພພານ ຈຶ່ງຊ່ວຍໃຫ້ເຮົາເຂົ້າໃຈ
ລັກໝະຍະ ທຣີອຄຣມໜາຕີ ທຣີອຄວາມຈົງຂອງນິພພານເພີ່ມຂຶ້ນ

3.2.6 ປະເທດຂອງນິພພານ ຂຶ້ງແບ່ງເປັນ 2 ປະເທດ ອື່ນ ນິພພານ
ຊ່ວຍຮາວ ກັບນິພພານຈົງ ຂ່ວຍໃຫ້ເຮົາສາມາດເຂົ້າໃຈປະເທດຕົ້ນຂອງນິພພານກ່າຍຂຶ້ນ ເຂົ້າໃຈ
ໄດ້ກ່າຍວ່າຖຸກຄນສາມາດໄດ້ຮັບປະໂຍືໜົນຈາກນິພພານທັງລື້ນ

ກາຮອຮັບາຍສອງປຸກີເສລນິພພານ ແລະ ອຸນປຸກີເສລນິພພານ
ວ່າ ຕ່າງເປັນນິພພານແທ້ ແຕ່ຕ່າງຮະຍະ ເວລາກັນ ສອງປຸກີເສລນິພພານ ອື່ນ ນິພພານທີ່ມີອຸປະກິໂຫຼວ້າ
ອື່ນ ຜົນຮຽນລູ່ຢັງເສວຍເວການຮມ່ວຍໆ ຍັງ ໄນດັບສິນີ້ ຮອຮະຍະ ເວລາທີ່ຈະເປັນ ອຸນປຸກີເສລນິພພານ
(ອື່ນ ນິພພານທີ່ໄໝມີອຸປະກິໂຫຼວ້າ) ອື່ນ ໄນເສວຍເວການຮມ່ວຍໆໄດ້ ຈ ອີກ ໂດຍກື່ຜົນຮຽນລູ່ຢັງມີສົວຕ່ອງໆ
ຂ່ວຍໃຫ້ເຮົາເຂົ້າໃຈສອງປຸກີເສລນິພພານ ແລະ ອຸນປຸກີເສລນິພພານກ່າຍຂຶ້ນ ຂັດເຈນຂຶ້ນ ເຂົ້າໃຈ
ນິພພານເທັນປະໂຍືໜົນຂອງນິພພານທີ່ມີຕ່ອງສືວັນຍ້ນໜີ້ສໍາຄັນກ່າຍຂຶ້ນ ແນ່ໃຈໄດ້ວ່ານິພພານເປັນເຮືອງຂອງ
ໜາຕີນີ້ ມີຄວາມມິນ້ໃຈໃນການປົງປັນຕິ ເພື່ອບຽນລູ່ນິພພານໃນໜາຕີນີ້ເພີ່ມຂຶ້ນ

ອັນັກກາຮອຮັບາຍສອງປຸກີເສລນິພພານ ແລະ ອຸນປຸກີເສລນິພພານ
ຕາມນັ້ນຍັດຕັ້ງກ່າວ ແມ່ຈະແຕກຕ່າງ ໄປຈາກທີ່ເຄຍອຮັບາຍກັນມາວ່າ ສອງປຸກີເສລນິພພານ ອື່ນ "ກີເລສ
ນິພພານ" ອຸນປຸກີເລສນິພພານ ອື່ນ "ຂັ້ນອົປະນິພພານ" ແຕ່ກາຮອຮັບາຍແນວໜີ້ໄໝແຕກຕ່າງ ໄປຈາກ
ພຣັກພົກພົງຈົນ ເພື່ອມີພຣັກພົກພົງຈົນອຮັບາຍສອງປຸກີເສລນິພພານແລະ ອຸນປຸກີເສລນິພພານ ໃນລັກໝະຍະ
ເຂົ້າແລ້ວ

...ດູກ່ອນກີກູ່ທັງໝາຍ ນິພພານຫາດຸມີ 2 ອ່າງ ອື່ນ ສອງປຸກີເສລນິພພານຫາດຸ ກັບ
ອຸນປຸກີເສລນິພພານຫາດຸ ສອງປຸກີເສລນິພພານຫາດຸ ເປັນໄຟນ ກີກູ່ໃນພຣັກພົກພົງຈົນນີ້
ເປັນພຣັກພົກພົງຈົນຕີ່ສົມາສົມ ອູ້ຈົບພຣມຈະຮຽຍແລ້ວ ມີກິລີ່ມີຟັງທຳອັນໄດ້ທຳເສົ່ງແລ້ວວາງ
ກາຮະແລ້ວ ມີປະໂຍືໜົນຂອງຕົນອັນໄດ້ບຽນລູ່ແລ້ວ ລົ້ນເຄື່ອງຜູກພັນໃນການແລ້ວ ຢຸດພັນ
ແລ້ວ ເພົ່າວັນຈີໄດ້ຍໍອນ ກີກູ່ນັ້ນຍັງມີອິນທຣີ່ 5 ດຳຮັງອູ່ ເພົ່າວັນຈີໄດ້ຍໍອນທຣີ່ 5
ຍັງ ໄນມີກິລີ່ມີຟັງໄປ ຈຶ່ງປະສົບລົງທຶນໄປຈົນກັບ ໄນນຳພອໄຈນັ້ນ ເສຍສຸຂັ້ນກັບ ຖຸກ໌

บ้าง ความลึ้นระดับ โถลະ โนມะ ของภิกขุนี้ เรียกว่า สุปารีสันนิพานชาต
อนุปารีสันนิพานชาต เป็นเรื่อง ภิกขุในพระธรรมวินัยนี้ เป็นพระอรหันต์ชั้นาสพ
อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว มักจะอันฝังทำได้ทำเสร็จแล้ว วางภาระแล้ว มีประโยชน์
ของตนอันได้บรรลุแล้ว วางภาระแล้ว มีประโยชน์ของตนอันได้บรรลุแล้ว ลึ้น
เครื่องผูกพันในภาพแล้ว หลุดพ้นแล้ว เนรารู้โดยชอบ การเลวย่อรวมทั้งปวง¹
ของภิกขุนี้ ดับลงทันเรียกว่า อนุปารีสันนิพานชาต...

นิพานกยังมีชีวิต

ตามนัยพระพุทธศาสนา ผู้บรรลุนิพานแม่อนุปารีส-

3.2.7 ความสำคัญของนิพาน มีหลายประการ แต่ที่สำคัญที่สุด
คือ นิพานเป็นสาระเป็นแก่นสาร เป็นอานิสงส์ เป็นประโยชน์ของพระพุทธศาสนา การ
เรียน การสอน การทำงานบำรุง การส่งเสริม การเผยแพร่พระพุทธศาสนา จะต้องไม่ละเลย
นิพานซึ่งเป็นหัวใจ เป็นแก่นสาร ทั้งหมดของพระพุทธศาสนา

3.2.8 ประโยชน์ของนิพาน คือ การดับทุกข์ การดับทุกข์ อาจ
จะเรียกได้หลายอย่าง เช่น ดับกิเลส ดับดัมชา ดับอวิชชา ดับโง่ ดับเบี้ยดเบี้ยน ดับอัตตา
ดับลังชา ดับวุ่นวาย ดับลัฏ्ठชาตญาณ ดับหิว ดับปัญหา เป็นต้น เมื่อดับทุกข์ได้ ก็เป็นสุขออย่าง
ยิ่ง เป็นความสุขที่ได้มาเปล่า และมีได้แก่ทุกคน

นิพานจึงเป็นประโยชน์แก่ทุกคน

3.2.9 หากเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องนิพานของชาวบ้าน กับ
ความเชื่อเรื่องนิพานของพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่ามีลักษณะตรงกันข้าม ตามความเชื่อของ

¹ สุธีพ ปุญญาภรณ. พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน. 2524. หน้า 54.

ของชาวบ้าน นิพนานมีลักษณะ เป็นอุดมคติสูงสุด เอื้อม บรรลุได้บางคน ต้องนำเนื้องานมี หลายແสนชาติจังจะบรรลุ นิพนานเป็นบ้านเมืองที่สมบูรณ์ด้วยความสุข อุยบันสวาร์ มืออยู่ เป็นนิรันดร์ ส่วนนุಥาลภิกขุ เชื่อว่า นิพนาน คือ ความดับทุกข์ ไม่เกี่ยวข้องความตาย บรรลุได้ในชาตินี้ ชีวิตนี้ นิพนานมีอยู่ในชีวิตประจำวัน สัมพันธ์กับทุกชีวิต อยู่ในวิสัยทุกคนจะ พบและบรรลุ

ในการนี้ความเชื่อของชาวบ้านมีข้อสำคัญบางประการ

คือ

1) การเชื่อว่านิพนาน เป็นเรื่องของชาติหน้า และ สามารถบรรลุได้ เฉพาะบางคน ความเชื่อนี้เป็นความเชื่อที่ขาดเหตุผล เพราะนิพนานเป็น ผลของการปฏิบัติธรรมจรรยา เมื่อมีการปฏิบัติธรรมจรรยาในชาตินี้ ก็ยอมได้รับผล คือนิพนาน ในชาตินี้ หากนิพนานเป็นเรื่องของชาติหน้า การปฏิบัติธรรมจรรยาในชาตินี้ก็ได้ความหมาย การปฏิบัติธรรมจรรยาเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถปฏิบัติ ได้ เมื่อทุกคนสามารถปฏิบัติได้ ทุกคนก็สามารถบรรลุนิพนานได้

นิพนานเป็นสิ่งที่ ผู้พุทธชนทั้งหลายแห่งยืนยันว่า นิพนานเป็นสิ่งที่ สามารถบรรลุได้ในชาตินี้ และเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถบรรลุได้ เช่น
 ...เรายอมกล่าวดังนี้ว่า บุรุษผู้เป็นภิกษุ ไม่โอมวด เป็นคนตรง จงมาเดิดเราจะ สั่งสอน เราจะแสดงธรรม เมื่อเช้าปฏิบัติตามคำสอนก็จักประจักษ์แจ้งด้วยปัญญาอัน ยิ่งเงย ซึ่งประโยชน์ยอดเยี่ยมที่กุลบุตรทั้งหลาย ผู้ออกจากเรือนบวชเป็นอนาคติก โดยชอบ ต้องการอันเป็นจุดหมายของพรหมจรรยา เช้าถึงอยู่ในปัจจุบันนี้ได้ยิ่ว...¹

¹ พระราชวรมนี (พระยุทธ ปัญโต). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ.

"ดูก่อนภิกขุทั้งหลาย ถ้าภิกขุทั้งหลายเหล่านี้ จะผังอยู่โดยชอบใจ ให้แก่ โลกนี้ ไม่ว่างจากพระธรรมหันต์"¹

...ทางนั้นเชื่อว่าทางสายตรง ที่คนนั้นเชื่อว่าทิศไม่มีภัย ถนนซึ่งอ่าวรถไร้เลียง ประกอบด้วยล้อ คือ ธรรม มีหริเป็นฝ่า มีสติเป็นเกราะกัน ธรรมรถนั้นเรานอกให้มีล้มมาทิภูนี นำหน้าเป็นสารถี บุคคลใดเมียนา เช่นนี้ จะเป็นสตรีหรือบุรุษก็ตาม เขายอมใช้yanนั้น (ขับไป) ถึงสำนักแห่งนิพพาน...²

พระพุทธเจนทั้ง 3 แห่งนี้ ยืนยันว่าทุกคนที่ประพฤติ
พระมหาธรรมเจดีย์ ปฏิบัติตามอริยมรรค มีองค์ 8 ย้อมบรรลุนิพพานได้
การบรรลุนิพพานจัง ไม่จำกัดกาลและบุคคล ผู้ปฏิบัติ
พระมหาธรรมเจดีย์ย้อมบรรลุนิพพานในชาตินี้

2) การเชื่อว่านิพพานเป็นเมืองแก้วสมบูรณ์ด้วยความสุข
อยู่บนสวรรค์ และมีอยู่ในรัตนคร ความเชื่อนี้คงเกิดจากความไม่เข้าใจภาษา ไม่เข้าใจความ
หมายของคำสำคัญ เช่น

ชาวบ้านไม่เข้าใจความหมายของอมตะ ประมาณ โลกุต
ตรา ซึ่งเป็นไวพจน์ของนิพพานเดิม จึงเข้าใจไปว่านิพพานเป็นบ้านเป็นเมืองไป
อมตะ แปลว่า ไม่ตาย นิพพานเป็นอมตะ เป็นสิงไม่
ตาย เป็นที่อยู่ของความไม่ตาย เมื่อพูดเป็นเชิงอุปมาท์ใช่ว่า "อมตนาคร" นครแห่งความไม่
ตาย ชาวบ้านไม่เข้าใจไวหาร จึงเข้าใจไปในเชิงรูปธรรมว่า นิพพานเป็นเมือง

¹ พุทธาลักษณ์. ธรรมบรรยายระดับมหาวิทยาลัย เล่ม 2. 2519. หน้า

238.

² พระราชนูนី (ประยุทธ์ ปัญญา). นุ孰ธรรมฉบับปรุงและขยายความ.

2525. หน้า 371-372.

นิพนาน เป็น "ปرم" เป็นลีกที่ประเสริฐ เป็นอยู่
ของความประเสริฐ เมื่อพูดเป็นโวหารอุปมา ก็ใช่ว่า "เมืองแก้ว กล่าวแล้ว คือ นิพนาน"
ยังข้าเน้นให้ชาวบ้านเข้าใจว่า นิพนานเป็นเมืองยิ่งขึ้น

นิพนานเป็น "โลกตระ" คืออยู่เหนือโลก โลก คือ
ความทุกษ์ อยู่เหนือโลก คืออยู่เหนือความทุกษ์ คือ ดับทุกษ์ หรือหมดทุกษ์ แต่ชาวบ้านเข้า
ใจว่า โลกคือแผ่นดิน เหนือโลกคือสวรรค์ นิพนานจึงอยู่บนสวรรค์

ความเชื่อกับความเข้าใจจึงสัมพันธ์กัน จะแก้ความ
เชื่อต้องแก้ความเข้าใจด้วยเสมอไป

แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องนิพนานทั้ง 2 ประการ
คือความเชื่อของชาวบ้าน และความเชื่อของพุทธศาสนาสากลที่ต่างมีอิทธิพลต่อสังคมไทย
มีอิทธิพลต่อความเจริญความเสื่อมของพระพุทธศาสนา ซึ่งส่งผลต่อความเจริญความเสื่อมของ
สังคมไทยจึงควรสนใจศึกษาว่า ความเชื่อใดมีประโยชน์ต่อชีวิต สังคม และสอดคล้องกับ
หลักพุทธธรรม ความเชื่อใดที่ควรอนุรักษ์สืบทอด ความเชื่อใดควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม
กับยุคสมัย เพื่อสามารถรับใช้และพัฒนาชีวิตและสังคมสืบไป

3.2.10 วิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพนาน แม้จะจำแนกเป็น 3 วิธี แต่
สาระจะตรงกัน หลักในการปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพนานที่ครอบคลุมหลักอื่น ๆ คือ การควบคุม
อายุตนะให้เป็นปกติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักไตรลิขชา ซึ่งขยายออกเป็นทางสายกลาง หรือ
มัชณามปภิปทา หรืออธิมรรคเมืองค 8 ขณะที่มีการควบคุมอายุตนะ หรือสำรวมอินทรีย์ คือ
ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ขณะนี้ไตรลิขชา (คีล สมาธิ ปัญญา) หรืออธิมรรคเมืองค 8
(สัมมาทิญญี สัมมาลังกปปะ สัมมาวาจา สัมมาภัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวยามะ สัมมา^ล
สติ สัมมาสมาธิ) จะเกิดขึ้นพร้อม จึงกล่าวได้ว่า การควบคุมอายุตนะ คือ การปฏิบัติ
ไตรลิขชา คือ การปฏิบัติตามอธิมรรคเมืองค 8 คือ การปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพนาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. หลักธรรมในพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมชุดธรรมโภษของพุทธทาสภิกขุ ยังมีอีกมากมาย หากได้ศึกษาวิจัยก็จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก เช่น พระรัตนตรัย ไตรลิขชา ปฏิจสมุปบาท อิทธิบาท 4 ธรรมะธรรม 4 ใน章ค 7 เป็นต้น
2. ควรวิจัยเปรียบเทียบนิพนธานี้ที่ปรากฏในวรรณกรรมชุดธรรมโภษของพุทธทาสภิกขุ กับนิพนธานี้ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก
3. ควรวิจัย นิพนธน์ จากการเขียนของนักประชาร্ঘญทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เช่น จากการเขียนของพระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญาณทะภิกขุ) หรือจากการเขียนของพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปัญคุโต) เป็นต้น
4. ควรวิจัย นิพนธน์ในบางประเด็นให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เช่น วิจัยความเชื่อเรื่องนิพนธน์ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น วิจัยวิธีปฏิบัติเพื่อรkulนิพนธน์ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
5. ในฐานะที่พุทธทาสภิกขุ เป็นนักประชาร্ঘญทางพระพุทธศาสนา มีผลงานทางวรรณกรรมมากมาย พุทธทาสภิกขุและผลงานของพุทธทาสภิกขุ จึงเป็นทรัพยากรมณฑ์และทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีค่าอย่างของลั่งคุ้มไทย จึงควรศึกษาวิจัยเชิงวิถีและผลงานของพุทธทาสภิกขุ ในแง่อื่น ๆ ให้กว้างขวางลึกซึ้งออกไป เช่น วิจัยคุณลักษณะของพุทธทาสภิกขุ วิจัยกลวิธีถ่ายทอดนิพนธธรรมของพุทธทาสภิกขุ วิจัยกลวิธีการใช้ภาษาของพุทธทาสภิกขุ วิจัยอิทธิพลของพุทธทาสภิกขุที่มีต่อลั่งคุ้มไทย วิจัยภาษาคนภาษาธรรมของพุทธทาสภิกขุ เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้ หากมีการวิจัยก็จะเกิดประโยชน์แก่ลั่งคุ้มไทยอย่างยิ่ง